

بسمه تعالی

دستورالعمل تدوین برنامه جامع تحقیقات (Master Plan)

اعضای هیات علمی دانشگاه مازندران

مقدمه

برنامه جامع تحقیقات، حوزه علائق و خط مشی فعالیتهای علمی - تحقیقاتی اعضای هیئت علمی و گروههای آموزشی را با رویکردی استراتژیک مشخص می کند. هدف از تهیه و تدوین برنامه جامع تحقیقات در گروههای آموزشی، تلاش برای انسجام بخشی در فعالیتهای پژوهشی، هدفمند کردن پژوهش و ارتقا کمی و کیفی فعالیت های تحقیقاتی در بین اعضای هیئت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی گروههای آموزشی است. با تدوین برنامه جامع تحقیقات کلیه طرحهای تحقیقاتی، پایان نامه ها و رساله های دانشجویان دوره های تحصیلات تکمیلی و کتب تالیفی که در گروه تعریف می شوند باید در راستای اهداف کلی بیان شده در برنامه جامع تحقیقات اعضای هیات علمی و گروه قرار داشته باشند. علاوه بر این برنامه های جامع تحقیقات اعضای هیات علمی و گروههای آموزشی، یک بانک اطلاعاتی از حوزه ها و زمینه های تحقیقاتی و مزیت های نسبی پژوهشی دانشگاه را تشکیل می دهد که از این اطلاعات در برنامه ریزیهای کلان دانشگاه و همکار یهای پژوهشی با دستگا ههای اجرایی، سازما نهی دولتی و مراکز خصوصی استفاده می شود.

در تدوین برنامه جامع تحقیقات باید از تمام تواناییهای موجود و بالقوه و امکانات نرم افزاری و سخت افزاری گروه آموزشی استفاده شود. پس از تدوین و تصویب برنامه جامع تحقیقات حوزه فعالیتهای علمی پژوهشی اعضای هیات علمی در راستای اهداف تعیین شده در برنامه جامع تحقیقات به عنوان رکن اصلی جهت دهنده تحقیقات اعضای هیات علمی و گروه آموزشی قرار می گیرد آن دسته از اعضای هیئت علمی که با توجه به همگرایی تخصص های خود برنامه جامع تحقیقات مشترک تعریف و تدوین می نمایند، با توجه به اهمیت فعالیتهای گروهی، به صورت مضاعف از حمایت های پیش بینی شده بهره مند می شوند

الف - اهداف

- ۱- انجام تحقیقات هدفمند در راستای چشم انداز توسعه علمی کشور با تأکید بر نوآوری، فناوری، کارآفرینی و انجام پژوهش های محصول محور
- ۲- هدایت پایا ن نامه های تحصیلات تکمیلی به منظور رفع نیازها و اولویتهای اصلی پژوهشی کشور
- ۳- فراهم نمودن زمینه های انجام تحقیقات گروهی در دانشگاه هدایت پایا ن نامه های تحصیلات تکمیلی به منظور رفع نیازها و اولویتهای اصلی پژوهشی کشور
- ۴- فراهم نمودن زمینه های انجام تحقیقات گروهی در دانشگاه
- ۵- دستیابی به بانک اطلاعاتی مدون زمینه های تحقیقاتی به منظور تسهیل در برنامه ریزی کلان دانشگاه جهت همکاری مشترک با دستگا هها و سازما نها

ب - اصولی که در تهیه و تدوین برنامه جامع باید مورد توجه قرار گیرد

۱- توجه به اسناد بالادستی نظام پژوهشی کشور

از قبیل نقشه جامع علمی کشور، برنامه‌های توسعه پنج ساله و سیاست‌ها و اولویت‌های پژوهش و فناوری کشور

۲- تکیه کردن بر نقاط قوت اعضای هیات علمی و گروه آموزشی

در تعریف و تدوین برنامه جامع تحقیقات توسط اعضای هیئت علمی و گروه‌های آموزشی باید به نقاط قوت و امکانات در اختیار اعضای هیات علمی و گروه توجه ویژه شود. به بیان دیگر برنامه جامع تحقیقات باید در راستای استفاده حداکثر از تواناییها و امکانات اعضای هیات علمی و گروه تعریف گردد تا از تعریف و اجرای طرح‌های تحقیقاتی متنوع در زمینه‌های متفاوت اجتناب گردد. البته نباید از نظر دور داشت که تا جای ممکن در تعریف برنامه جامع تحقیقات به علائق تحقیقاتی شخصی (Field of interest) اعضای هیات علمی توجه گردد و تا حد امکان برنامه‌های جامع تحقیقات در گروه بر اساس نقاط مشترک این علائق تدوین شود.

۳- توجه به نتایج بلند مدت در تدوین برنامه جامع تحقیقات

با توجه به ماهیت برنامه جامع تحقیقات، رسیدن به اهداف بلندمدت مورد نظر می‌باشد و در ذیل برنامه جامع تحقیقات، طرح‌های تحقیقاتی با اهداف کوتاه و میان مدت تعریف خواهد شد. حداقل دوره زمانی اجرای برنامه جامع تحقیقات باید دوره‌های ۵ ساله در نظر گرفته شود. در عین حال امکان تجدید نظر در برنامه جامع تحقیقات در طول زمان اجرای برنامه وجود دارد. بدین ترتیب در میانه اجرای برنامه جامع تحقیقات می‌توان تغییراتی را با توجه به تغییر ظرفیتهای علمی اعضای هیئت علمی و گروه (از نظر نرم‌افزاری و سخت‌افزاری) و تغییرات بازار کار (تغییر نیازهای جامعه) اعمال نمود.

۴- توسعه نیروی انسانی و امکانات موجود گروه در جهت اهداف برنامه جامع تحقیقات

اگرچه در تدوین برنامه جامع تحقیقات اعضای هیات علمی و گروه باید به امکانات موجود توجه داشت، ولی خاطر نشان می‌گردد که با تعریف برنامه‌های جامع تحقیقات و هدایت طرح‌های تحقیقاتی و پایان نامه‌ها و رساله‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی گروه در جهت اهداف آن، باید به صورتی برنامه‌ریزی شود که امکانات نرم‌افزاری (جذب اعضای هیئت علمی جدید و پذیرش دانشجویان تحصیلات تکمیلی) و سخت‌افزاری (تجهیزات و امکانات آزمایشگاهی و کارگاهی) گروه‌های آموزشی نیز در همان جهت گسترش یابد.

۵- رابطه برنامه‌های جامع تحقیقات با بخش‌های صنعت، کشاورزی و تحقیقات جامعه

یکی از اهداف اصلی در تعریف تمام برنامه‌ها و طرح‌های کلان، حل مشکلات و برطرف کردن نیازهای جامعه و کشور است. تبدیل طرح‌های تحقیقاتی کلان به نتایج قابل استفاده در کشور که منتج به حصول درآمد، تولید فناوری یا گسترش دانش می‌گردد یکی از موارد با اهمیت در تعریف برنامه‌های جامع تحقیقات به حساب می‌آید. در واقع یک برنامه جامع تحقیقات باید به صورت عملی با نیازهای جامعه همسو بوده و نتایج آن بطور ملموس در جهت رفع مشکلات موجود جامعه باشد. نباید از نظر دور داشت که یکی از اولویتها در تعریف و تدوین برنامه جامع تحقیقات توسط اعضای هیئت علمی و گروه باید توجه به فناوریهای نوین باشد.

۶- ایجاد زمینه همکاری‌های بین گروهی و بین رشته‌ای

استوار بودن برنامه جامع تحقیقات بر پایه همکاری‌های متقابل داخل گروهی و بین گروه‌های آموزشی در داخل دانشگاه و یا خارج از دانشگاه می‌تواند زمینه ساز انجام طرح‌های تحقیقاتی مشترک و همچنین ایجاد بستر انجام تحقیقات بین رشته‌ای باشد. در تعریف و تدوین برنامه جامع تحقیقات باید به این نکته توجه نمود که در

بسیاری از موارد رسیدن به نتایج مطلوب و قابل استفاده، جز با به کارگیری بخش های مختلف حاصل نمی گردد. به بیان دیگر تنها با تلفیق بخشهای گوناگون در داخل و یا خارج از دانشگاه می توان به نتایج قابل استفاده به دنبال اجرای یک طرح کلان دست یافت. بدین منظور در زمان تدوین برنامه جامع تحقیقات اعضای هیات علمی و گروه باید پیش بینی های لازم در خصوص این نوع همکاری ها در نظر گرفته شود.

ج - ارکان مهم در تدوین برنامه جامع تحقیقات اعضای هیات علمی و گروه های آموزشی

۱- تعریف اهداف و رسالت های گروه آموزشی (تعریف مفهومی از گروه)

هر گروه آموزشی متشکل از اعضای هیات علمی با تخصص های همسو و دارای اهداف مشترک آموزشی و پژوهشی است. در این بخشی ضمن تبیین هدف از تشکیل گروه، رسالت هایی که بر عهده هر عضو هیات علمی و گروه می باشد باز تعریف می شود.

۲- عنوان برنامه

عنوان باید به طور جامع و واضح اما خلاصه بیانگر هدف اصلی و راهبردی طرح هادی باشد. باید توجه داشت که عنوان نباید آنقدر کلی باشد که نتوان با آن، نتایج حاصل از اجرای برنامه را پیش بینی کرد

۳- هدف یا اهداف برنامه

در این مورد می توان به تعریف یک یا چند هدف کلی پرداخت و سپس به صورت تخصصی تر اهداف جزئی را بیان نمود.

۴- محورهای اصلی پژوهشی مورد علاقه و ارتباط آن با برنامه جامع تحقیقات

در این بخش می توان به تخصص هایی که در راستای اجرای برنامه جامع تحقیقات فعالیت خواهند داشت، اشاره کرد و نقش هر یک را در پیشبرد اهداف کلی برنامه بیان داشت. در واقع می توان در این قسمت ساختار اجرایی برنامه را به صورت یک چارت معرفی و نقش هر یک از اجزای دخیل در برنامه را برای اجرای بخشهای مختلف برنامه مشخص نمود. در این بخش باید به صورت مستدل تطابق طرح با توانایی های اعضای هیات علمی و همچنین دانشجویان تحصیلات تکمیلی گروه بیان شود.

۵- تدوین برنامه جامع تحقیقات متناسب با اسناد بالادستی

در تعریف و تدوین برنامه های جامع تحقیقات باید توجه داشت که این برنامه ها باید با سیاستهای پژوهشی کلان دانشگاه و کشور هم خوانی داشته باشد. در واقع در هنگام تدوین برنامه جامع تحقیقات اعضای هیات علمی و گروه ها باید به اسناد بالادستی در زمینه علم و فناوری کشور توجه داشت و برنامه های جامع تحقیقات را همسو با آنها تعریف و تدوین نمود.

۶- تعیین دستاوردهای مورد انتظار برنامه جامع تحقیقات و ارتباط آن با نیازهای بخش های صنعت، کشاورزی و خدمات جامعه

در تعریف دستاوردهای مورد انتظار می توان به تحقق اهداف کلی اشاره کرد یا با بیان زیر مجموعه های برنامه جامع تحقیقات بطور ریزتر به دستاوردهای مورد انتظار اشاره نمود. دستاوردهای مورد انتظار باید بطور واضح و مشخص بیان کننده نتایج اجرای برنامه محقق باشد. در این بخش باید به صورت مستدل به کاربردی بودن طرح و تطابق آن با نیازهای جامعه اشاره کرد و بیان داشت که اجرای برنامه هادی چه فواید مادی و معنوی را برای جامعه و کشور به دنبال خواهد داشت.

د- فرایند تدوین، تصویب و اجرای برنامه جامع تحقیقات توسط اعضای هیئت علمی و گروه‌های آموزشی

۱- تعریف، تدوین و تصویب برنامه جامع تحقیقات اعضای هیات علمی و گروه آموزشی

برنامه جامع تحقیقات باید توسط اعضای هیات علمی گروه تعریف و تدوین شوند و تصویب برنامه‌های جامع تحقیقات در شورای پژوهشی گروه الزامی است.

۲- تصویب برنامه های جامع تحقیقات در شورای پژوهشی دانشکده

پس از تصویب برنامه‌های جامع تحقیقات در شورای گروه‌های آموزشی، تصویب نهایی آن بر عهده شورای پژوهشی دانشکده و دانشگاه می‌باشد که پس از تصویب در شورای پژوهشی دانشگاه توسط معاون پژوهش و فناوری دانشگاه برای اجرا به عضو هیات علمی ابلاغ می‌گردد. معاونت‌های پژوهشی دانشکده‌ها موظفاند هر ساله گزارشی را از روند اجرای برنامه‌های جامع تحقیقات در گروه‌های آموزشی و تطابق فعالیت‌های پژوهشی اعضای هیات علمی و گروه‌های آموزشی با برنامه‌های جامع تحقیقات به معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه ارسال نمایند. سیاست‌های حمایتی و تشویقی دانشگاه از برنامه‌های جامع تحقیقات به صورت سالانه توسط معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه تهیه و ابلاغ خواهد شد.

این دستورالعمل با استناد به بند ۲ صورتجلسه مورخ ۱۳۹۶/۲/۳۰ هیات رئیسه محترم دانشگاه به تصویب رسیده و از آن پس لازم الاجرا خواهد بود.